

3.2. Reálná konvergence

Zatímco letech 1997 až 2000 Česká republika divergovala (odkláněla se) od průměrné ekonomické úrovně Evropské unie, jak plyne z vývoje HDP na obyvatele v paritě kupní síly jako souhrnného měřítka ekonomické vyspělosti země, v letech silné konjunktury 2005 až 2007 bylo i přibližování rychlejší. V roce 2008 však zůstala relativní pozice v HDP na obyvatele v PPS na stejné úrovni jako v roce 2007, tj. 80,2 % průměru EU 27. Přibližování v úrovni produktivity práce je znatelně pomalejší.

- **Pozice ČR meziročně nezměněna**

Silný ekonomický růst v letech 2004 až 2007 vylepšil ekonomickou pozici České republiky ve srovnání s průměrnou úrovní EU 27 i EU 15. Podle HDP na obyvatele v paritě kupní síly byla v roce 2003 ČR na 73,4 % průměrné ekonomické úrovně EU 27, v roce 2008 na 80,2 %, stejně jako v roce 2007.

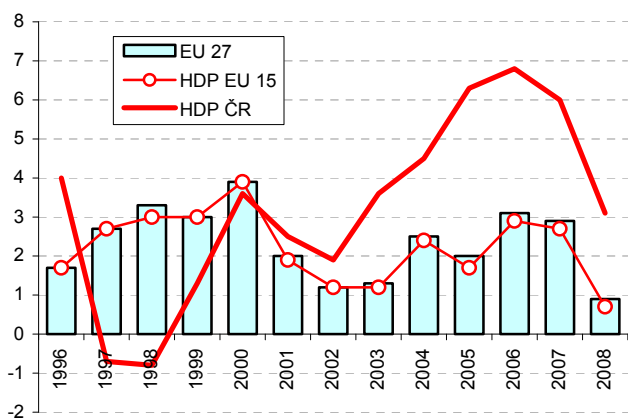
- **V roce 2008 rostla česká ekonomika rychleji než země EU 15 i EU 27**

Přibližování pozice ČR průměru unie, umožněné tempy růstu reálného HDP, ukazuje graf č. 3.2.1 Podle něj slábnutí rozdílu mezi dynamikou české ekonomiky a tempem růstu v EU 15, resp. EU 27 v letech 2007 i 2008 bylo jen optické.

Z proporcí v jednotlivých letech totiž vyplývá, že v roce 2005 rostla česká ekonomika 3,7krát rychleji než EU 15 (jako uskupení nejvyspělejších zemí unie) a v roce 2007 pak 2,4krát rychleji - vlivem stále ještě velmi slušného výkonu evropské ekonomiky. V roce 2008, při daleko větším zpomalení ve starých evropských zemích, však bylo tempo růstu českého HDP 4,4krát rychlejší než dynamika EU 15. Srovnání s průměrnou úrovní EU 27 ukazuje výsledky jen velmi mírně odlišné vzhledem k dominující roli EU 15 v ekonomice unie. V roce 2008 je však rozdíl významnější, když ČR rostla 3,4krát rychleji než EU 27.

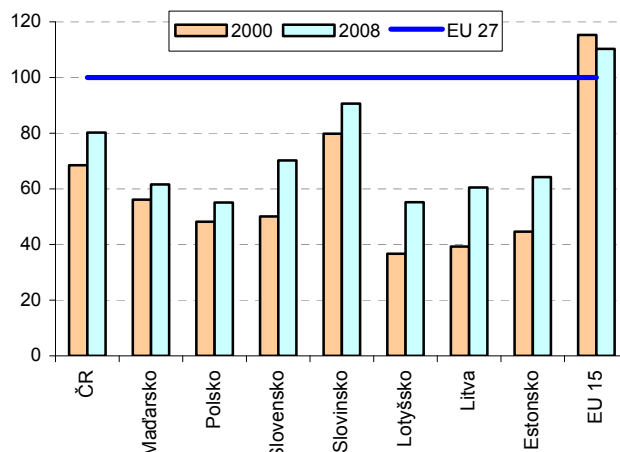
Proto rok 2008, paradoxně i přes velmi znatelné zpomalení v ČR, znamenal značný skok v konvergenci díky tomu, že se zejména staré evropské země ocitly už v průběhu roku v technické recesi.

Graf č. 3.2.1 Srovnání dynamiky reálného HDP ČR a EU (meziroční změny, v %)

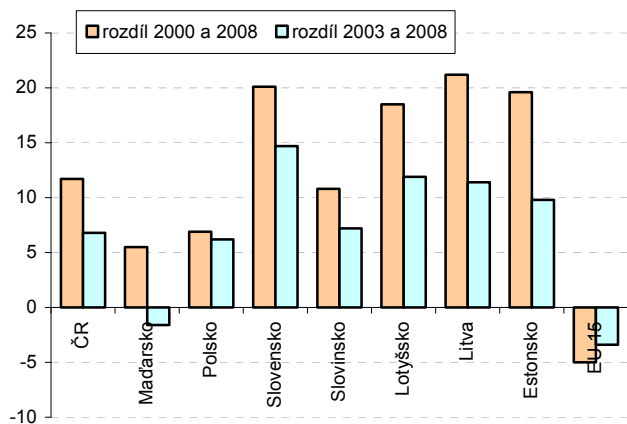
Pramen: Eurostat

Graf č. 3.2.2 Pozice v HDP na obyvatele v paritě kupní síly (PPS) (EU 27=100)

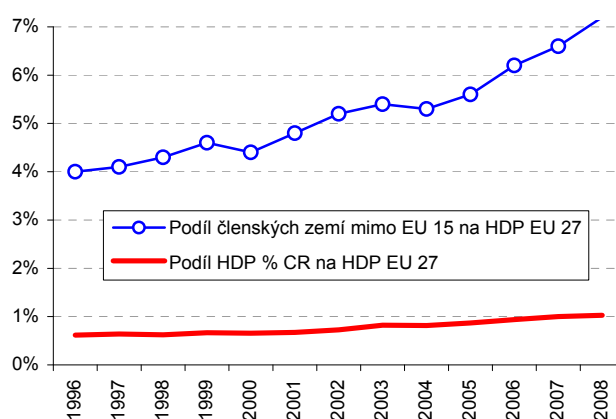
Pramen: Eurostat

Graf č. 3.2.3 Posun pozice vybraných zemí v HDP na obyvatele v PPS (v p. b., propočten při EU 27=100)

Pramen: Eurostat

Graf č. 3.2.4 Podíly na HDP EU 27 (z objemů v mil. eur, v cenách předchozího roku)

Pramen: Eurostat

- **Podíl ČR na unijním HDP se za období 1996 až 2008 zvýšil o dvě pětiny, u ostatních „nových“ zemí však v úhrnu o čtyři pětiny**

Přes uvedené srovnání tempa růstu české ekonomiky, umožňující konvergenci k úrovni EU, však ostatní země mimo EU 15 zvyšovaly svůj podíl na ekonomice unie ještě rychleji (graf č. 3.2.15).

Jestliže HDP ČR činil v roce 1996 pouhých 0,6 % HDP EU 27 a v roce 2008 pak 1 %, ostatní země unie stojící mimo EU 15 zvýšily v úhrnu svůj podíl na HDP EU 27 ze 4 % v roce 1996 na 7,2 % v roce 2008. ČR tak za uvedené období zvýšila svůj podíl na unijním HDP o dvě pětiny, ale ostatní „nové“ země, tj. stojící mimo EU 15, o čtyři pětiny.

- **ČR konvergovala středně rychlým tempem**

Uvedené zjištění ovlivnilo i rychlost konvergence podle změny relativní pozice v HDP na obyvatele v PPS – ČR patřila ve vzorku „nových“ zemí střední a východní Evropy rychlostí přibližování k úrovni EU 27 spíše k zemím průměrně rychlým (graf č. 2.2.14).

Nejrychleji konvergovaly během období 2000 až 2008 pobaltské státy a Slovensko se změnou relativní pozice o zhruba 20 procentních bodů. Důležitou okolností však je, že se – zejména u pobaltských států – jedná o země, které byly „chudé“ (HDP na obyvatele v PPS bylo v roce 2000 v Litvě a Lotyšsku mezi 35-39 % průměru unie, Slovensko na 50 %). Pozice ČR byla v té době 70 % průměru EU 27.

- **Po vstupu do EU největší změna pozice u Slovenska**

ČR spolu se Slovinsko konvergovaly ve srovnání s Pobaltím pomaleji (změna relativní pozice o 14,5 %, resp. 10,8 p. b.), nejpomaleji zlepšovaly svoji relativní pozici Maďarsko a Polsko (v roce 2008 proti roku 2000 o 5,5, resp. 6,9 p. b.).

Po vstupu zemí do unie (květen 2004) zvýšilo nejvíce svoji relativní pozici Slovensko (od roku 2003 o 14,7 p. b.), Česká republika o 9,6 p. b. Relativní pozice Maďarska se dokonce zhoršila.

- **ČR překonala pozici Portugalska již v roce 2006**

I přes zlepšení relativní pozice ČR k unijnímu průměru v roce 2008 (o 11,7 p. b. od roku 2000 a o 6,8 p. b. proti roku 2003) byla ČR v roce 2008 níže podle takto měřené ekonomické vyspělosti než Slovinsko (83,4 % průměru EU 27 podle HDP na obyvatele v PPS) v roce 2003. Tradiční srovnání s Portugalskem jako zemí z předcházející vstupní vlny ukazuje, že úroveň Portugalska překonala ČR již v roce 2006. V roce 2008 činil rozdíl 4,9 p. b.

- **V produktivitě stále patrné zaostávání proti relativní pozici ČR v HDP na obyvatele...**

V roce 2008 byla produktivita práce na zaměstnanou osobu (jako poměr HDP v paritě kupní síly/počet zaměstnaných osob) na necelých třech čtvrtinách průměrné úrovně EU 27 (72,2 %). V roce 2000 nedosahovala ČR ani dvou třetin úrovně EU 27 (61,7 %).

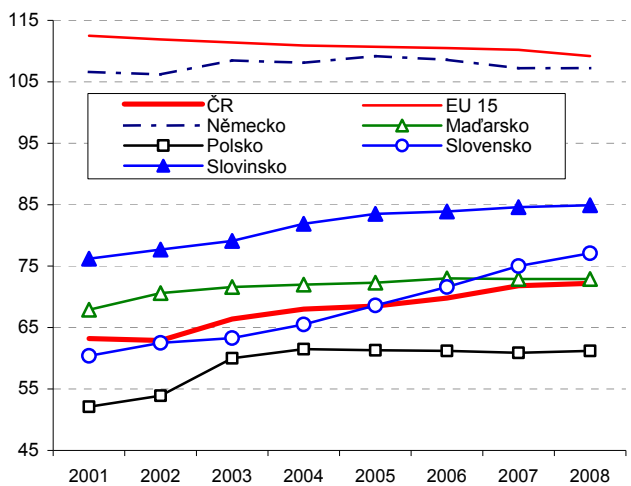
Přibližování průměru EU 27 v produktivitě práce na zaměstnanou osobu bylo v ČR za léta 2004 až 2008 výraznější než v předchozích obdobích. Pozice ČR se zlepšila o 5,8 p. b., když za léta 2000 až 2008 o 10,5 p. b. (za období 1997 až 2000 se produktivita práce na zaměstnanou osobu zlepšila proti průměru EU 27 o pouhý 1,3 p. b.).

- ... proti tempu zlepšování pozice produktivity na zaměstnanou osobu v případě Slovenska

Při srovnání s vývojem v jiných zemích, přibližování ČR průměrné úrovni produktivity práce na zaměstnanou osobu v EU 27 nebylo tak rychlé jako např. na Slovensku (graf č. 3.2.16), které zlepšilo svoji pozici proti roku 2000 o 19,2 p. b. Přesto obě země patří (kromě Pobaltí s velmi nízkými výchozími hodnotami produktivity) spolu s Polskem k zemím, kde se relativní pozice zvýšila za uvedené období o více než 10 p. b. Z jiných než „nových“ zemí unie k tomu došlo už jen v Irsku.

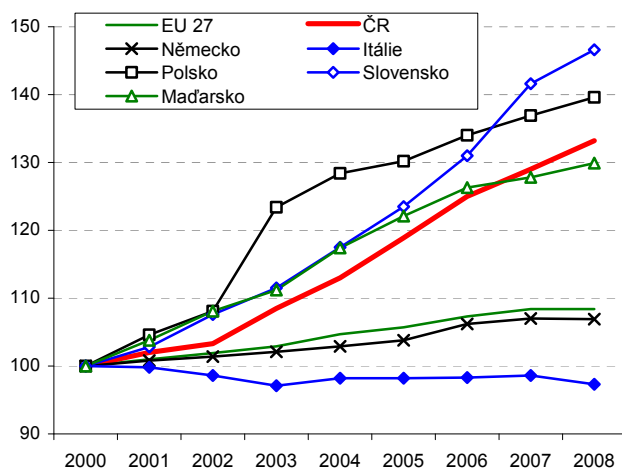
Posun v relativní pozici vychází z přírůstků produktivity práce na zaměstnanou osobu. Graf č. 3.2.17 uvádí její tempa u vybraných zemí k základu roku 2000. Dominuje Slovensko, kde se proti bazické úrovni zvýšila produktivita práce o 46,6 %, dále Polsko (+39,9 %) a Česká republika s růstem o třetinu.

Graf č. 3.2.5 Produktivita na zaměstnanou osobu (HDP v PPS na zaměstnanou osobu, EU 27=100)

Pramen: Eurostat

Graf č. 3.2.6 Produktivita na zaměstnanou osobu (index 2000=100, vybrané země)

Pramen: Eurostat